

Právo rodičů na výchovu svých dětí (I)

I když mohou být děti vychovávány i jinými vychovateli, rodiče mají vždy hlavní zodpovědnost za výchovu svých dětí.

19.02.2011

Právo rodičů na výchovu svých dětí (I)

I když mohou být děti vychovávány i jinými vychovateli, rodiče mají vždy

hlavní zodpovědnost za výchovu svých dětí.

Ve Všeobecné deklaraci lidských práv, článek 26, se říká, že rodiče mají přednostní právo volit druh vzdělání pro své děti (1). Ještě důležitější je skutečnost, že signatáři považují tuto zásadu za základní a stát ji proto nemůže popřít ani upravovat.

K lidské přirozenosti patří, že člověk je bytost svou podstatou společenská a závislá, přičemž tato závislost se nejvíce projevuje v dětských letech. Člověku je vlastní i to, že všichni musíme dostávat výchovu, vyrůstat ve společnosti a osvojovat si poznání a kulturu.

Dítě není pouhý tvor, který je vydán napospas světu: V lidské osobě existuje úzký vztah mezi plozením a výchovou a to až do té míry, že se výchova považuje za pokračování nebo doplnění plodivého díla. Každé

dítě má právo na vzdělání, které je nutné pro rozvoj jeho schopností, a tomuto právu dětí odpovídá právo a povinnost rodičů na jejich výchovu.

PROJEV BOŽÍ LÁSKY

Právě zmíněná realita se dá vysledovat v etymologii slova „výchova“. Výraz educare znamená především působení a účinek nasycení nebo živení potomstva. Potrava není pouze materie, ale znamená to také pěstování duchovních schopností dětí: intelektuálních a mravních, kam patří ctnosti a slušné vychování.

Dítě je to, kdo je vychováváno, a otec je vychovatel, a každý další podobná výchova je v tomto smyslu analogická: Dá se říci, že výchova je v úzkém vztahu k člověku, stejně jako jsou syn nebo dcera závislí na svých rodičích.

Proto je právo na vzdělání založené na lidské přirozenosti a má své kořeny ve skutečnostech, které jsou společné všem lidem a ve svém důsledku je na nich sama společnost založená. Proto právo na vzdělání a právo na to být vzděláván nezávisí na tom, zda je postulované jako pozitivní právo, ani to není nějaká úleva společnosti nebo státu. Je to základní, prvotní právo v tom nejsilnějším významu slova.

Právo rodičů na výchovu svých dětí se zakládá na tom, že mají děti, jež mají dostat vzdělání odpovídající jejich lidské důstojnosti a jejich potřebám. Druhé tvrzení zakládá tvrzení první. Útoky proti právům rodičů jsou ve svém důsledku útoky proti právům dítěte, které mají být podle práva společností uznávané a podporované.

Nicméně to, že právo dítěte na vzdělání je nejzákladnějším právem,

neznamená, že rodiče mohou roli vychovatelů odmítnout, snad na základě záminky, že někdo jiný nebo jiné instituce by mohli vychovávat lépe. Dítě je především dítětem. A pro jeho růst a dospívání je nezbytné, aby bylo přijímáno jako takové v lůně rodiny.

Rodina je přirozeným místem, ve kterém jsou vzájemné vztahy lásky, služby a sebedarování, jež jsou tou nejintimnější částí člověka, objevovány, zhodnocovány a poznávány. Proto kromě případů, kdy to není možné, má být každý člověk vychováván v lůně rodiny svými rodiči a ve spolupráci - v souladu s jim vlastními úlohami - s dalšími členy: sourozenci, babičkami a dědečky, strýci a tetami...

Ve světle víry dostává plození a výchova nový rozměr: dítě je povoláno, aby žilo ve spojení s Bohem, a vůči rodičům je vlastně

darem a současně projevem jejich manželské lásky.

Když se narodí nové dítě, rodiče dostávají nové, nadpřirozené povolání: Pán od nich očekává, že ho budou vychovávat ve svobodě a lásce, a že ho k Němu po krůčcích povedou. Očekává, že toto dítě nalezne v lásce a pozornosti svých rodičů odraz lásky a pozornosti, kterou mu dává sám Bůh. Následkem toho je pro křesťanského otce právo a povinnost na výchovu dítě nezrušitelné a to z důvodů, které přesahují samotný význam odpovědnosti: je nezrušitelné také proto, že je integrální součástí nadpřirozeného povolání přijatého při křtu.

Je-li proto výchova na prvním místě záležitostí otce a matky, může se zapojit do výchovy nějaký další výchovný činitel pouze na základě jejich zmocnění a je jim zároveň

podřízen. „Rodiče jsou první a hlavní vychovatelé svých dětí, a jim náleží základní kompetence také na tomto poli: jsou vychovateli, protože jsou rodiči. Sdílejí své výchovné poslání s dalšími osobami a institucemi, jako je církev a stát, která však stále musejí správně dodržovat princip subsidiarity.“ (2)

Bezesporu je legitimní, aby rodiče hledali pomoc ve výchově svých dětí: nabývání znalostí v oblasti kulturní nebo technické, vztahy s lidmi mimo rodinný okruh. Jsou to nezbytné prostředky pro správný růst člověka, které samotní rodiče nemohou adekvátně zajistit. Následkem toho „všichni ostatní účastníci výchovného procesu mohou jednat jen jménem rodičů, s jejich souhlasem, a do určité míry dokonce s jejich pověřením.“ (3) Tuto pomoc hledají ti rodičové, kteří ani na okamžik neztratí ze zřetele to, co od

této pomoci očekávají, a co naplňuje jejich záměry a naděje.

RODIČE A ŠKOLY

Škola se musí chápat v tomto kontextu: jako instituce, jejímž určením je spolupráce s rodiči na výchovném procesu. Uvědomit si tuto skutečnost je ještě naléhavější, když uvážíme, že v současnosti existuje více důvodů, které mohou rodiče vést - někdy i bez jejich úplného vědomí - k tomu, že odmítají v praxi úlohu vychovatelů, jež má integrální charakter, protože nechápou obrovský záběr výjimečného úkolu, jež se před nimi otvírá.

Naléhavost výchovného procesu, o kterém tolikrát mluvil Benedikt XVI., má své kořeny v tomto zmatení pojmů: výchova se redukovala na „předávání určitých pracovních zručností a schopností a zároveň tu je snaha uspokojit touhu po štěstí

nových generací tím, že se jim nabízejí konzumní a pomíjivé věci“. Tak jsou mladí lidé „ponecháni napospas velkým otázkám, jež se nevyhnutelně v jejich srdcích vynořují“ vinou společnosti a kultury, jež učinila z relativismu své vlastní krédo.

Vzhledem k výše uvedeným překážkám a v důsledku přirozeného práva rodičů musí rodiče chápat školu v jistém smyslu jako prodlouženou ruku jejich domova. Má to být nástroj, který jim má pomáhat v jejich rodičovském úkolu, a ne pouhé místo, kde se dětem předávají znalosti.

Prvním požadavkem je, aby stát chránil svobodu rodin tak, že rodiny si budou moci vybrat bez překážek školu nebo jinou instituci, kterou považují za nejvhodnější pro výchovu svých dětí. Samozřejmě že stát má díky své úloze zajišťování

obecného dobra práva i povinnosti ohledně výchovy; tomuto tématu se budeme věnovat v dalším článku. Taková aktivita státu ale nemůže být v rozporu se zákonným nárokem rodičů na výchovu svých dětí, kterou uskutečňují v souladu s tím, co vyznávají a žijí, a co považují pro své potomky za obohacující.

Jak učí Druhý vatikánský koncil, veřejná moc - i kdyby to měla být jen otázka podílné (distributivní) spravedlnosti - má nabízet veřejné prostředky a vhodné podmínky tak, aby rodiče mohli „pro své děti vybrat školy opravdu svobodně podle svého svědomí“ (6). Odtud pochází důležitost toho, že ti, kdo pracují v politice nebo v prostředí majícím co do činění s veřejným míněním, se musí snažit, aby takové právo bylo chráněno a pokud možno podporováno.

Zájem rodičů o výchovu dětí se projevuje tisíci maličkostmi. Nezávisle na instituci, ve které děti studují, je přirozené, aby se rodiče zajímali o prostředí, v němž se vzdělávání uskutečňuje, a o látku, která se dětem předává.

V popředí zájmu stojí svoboda žáků, právo na to, aby se nedeformovala jejich osobnost a nepotlačovaly jejich schopnosti, právo na zdravou formaci, aniž aby se zneužívala jejich přirozená ochota k přijímání názorů nebo kritérií druhých. Tímto způsobem se umožňuje a podporuje rozvoj zdravého a kritického ducha dětí a zároveň se jim ukazuje, že zájem rodičů v tomto prostředí jde dál, než samotné školní výsledky.

Stejnou důležitost jakou má vzájemná komunikace mezi rodiči a dětmi má i komunikace mezi rodiči a učiteli. Pokud se škola chápe jako něco víc než pouhý nástroj

vzdělávacího procesu, bude samozřejmým důsledkem aktivní spolupráce na iniciativách nebo aktivitách školy.

V tomto smyslu je účast na aktivitách školy důležitá: naštěstí je stále obvyklejší, že školy, nezávisle na tom, zda jsou veřejné nebo soukromé, organizují dny otevřených dveří, sportovní podniky nebo informativní schůzky na poli akademickém. Zvláště u posledního typu akcí je vhodné, aby přišli oba manželé, i když to bývá z hlediska času náročné. Tímto způsobem se dítěti bez dalších slov předává, že oba rodiče považují školu za významný prvek v rodinném životě.

Účast ve sdružení rodičů - spolupráce na organizaci různých akcí, předkládání pozitivních návrhů nebo i účast v řídicích orgánech - znamená v tomto kontextu možnost celé řady nových výchovných možností.

Bezpochyby zastávat nějakou funkci vyžaduje velkého ducha oběti: je nutné věnovat nějaký čas na osobní kontakt s ostatními rodinami, poznat učitele, docházet na schůzky...

Přesto jsou tyto obtíže hojně odměňovány - především pro duši zamilovanou do Boha a toužící sloužit - nabízí se zde nekonečné apoštolské působení: i když předpisy školy neumožňují přímé ovlivňování vzdělávacích programů, přesto je tu možnost naléhat na učitele a ředitele, aby výchova předávala ctnosti, dobro a krásu.

Ostatní rodiče jsou mezi prvními, kdo toto úsilí oceňují. Rodič, jenž je zapojen do aktivit školy - ať už kvůli tomu, že tuto funkci zastává, nebo z vlastní iniciativy projevuje zájem o záležitosti třídy apod. - se stává někým, s jehož zkušeností se počítá a ostatní se na něho obracejí o radu při výchově svých dětí.

Tak se zde otvírá cesta k osobnímu přátelství a tím k apoštolátu, ze kterého budou mít nakonec prospěch všichni, kdo se účastní na výchově dětí. Platí zde to, co napsal svatý Josemaría v Cestě o plodnosti osobního apoštolátu: Duše apoštolská, jsi mezi svými jako kámen, který padne do jezera. - Svými slovy a svým příkladem vyvoláš první kruh... a ten další... a ten zase další a další... A kruhy budou stále širší. Chápeš nyní velikost svého poslání? (7)

J. A. Araña, J. C. Errázuriz

1. Všeobecná deklarace lidských práv, 10.12.1948, čl. 26

2. Jan Pavel II., Dopis rodinám, 2.2.1994, čl. 16

3. Jan Pavel II., Dopis rodinám, 2.2.1994, čl. 16

4. Benedikt XVI., Promluva na
církevním setkání římské diecéze,
11.6.2007

5. Benedikt XVI., Promluva k
Italskému episkopátu, 28.5.2008

6. Druhý vatikánský koncil,
Deklarace o křesťanské výchově, čl. 6

7. Svatý Josemaría, Cesta, č. 831

.....

pdf | dokument generován automaticky
z <https://opusdei.org/cs-cz/article/pravo-rodicu-na-vychovu-svych-deti-i/>
(28.03.2026)